

Жораева Гүлжамал

Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің
қауымдастырылған профессоры, тарих ғылымдарының кандидаты
педагог-зерттеуші, тарих пәнінің мұғалімі

E-mail: gulzhamal.zhoraeva@ayu.edu.kz

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9737-8770>

ТАРИХ ПӘНІН ОҚЫТУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЖӘНЕ ПЕДАГОГТИҢ КӘСІБИ ДАМУЫ

Аңдатпа

Мақаланың мақсаты – тарих пәнін оқытуда қолданылатын инновациялық технологиялардың дидактикалық мүмкіндіктерін жүйелеу және олардың педагогтің кәсіби дамуына ықпалын талдау. Зерттеу теориялық-әдістемелік сипатта жүргізіліп, педагогикалық технологияларға арналған ғылыми еңбектерге мазмұндық талдау жасалды. Сын тұрғысынан ойлау, дебат, жобалық оқыту, интерактивті карталар, цифрлық платформалар, виртуалды шындық, цифрлық кітапханалар мен архивтерді пайдалану тәсілдері оқу мақсаты, мұғалім әрекеті және күтілетін нәтиже тұрғысынан салыстырылды.

Зерттеу барысында цифрлық ортада тарихи ақпарат көлемінің артуы оқушылардың дереккөздерге сыни көзқарасын, шынайы және жалған ақпаратты ажырату, мәліметтерді салыстыру мен дәлелді қорытынды жасау дағдыларын қалыптастыруды талап ететіні анықталды. Инновациялық технологияның тиімділігі оның жаңалығына емес, сабақ мақсатына сәйкестігіне, тарихи деректермен жүйелі жұмысты ұйымдастыруына, рефлексия мен кері байланысты қамтамасыз етуіне тәуелді.

Ұсынылған модель технологияны сабақ мақсаты, дерек түрі, оқушы әрекеті және бағалау өлшемдерімен байланыстырып таңдауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар мұғалімнің цифрлық ресурстарды педагогикалық тұрғыдан саралау, оқу үдерісіне орынды енгізу, тәжірибесін бағалау және әріптестік ортада жетілдіру қажеттілігі негізделеді. Бұл кәсіби дамудың үздіксіздігін қамтамасыз етеді. Мақаланың практикалық маңызы тарих сабағын жоспарлауға, оқушылардың медиасауаттылығын дамытуға және педагогтің цифрлық, зерттеушілік, әдістемелік құзыреттерін үздіксіз жетілдіруге бағытталған ұсыныстардың берілуімен айқындалады.

Түйін сөздер: тарихты оқыту әдістемесі; инновациялық технология; цифрлық ресурс; сын тұрғысынан ойлау; жобалық оқыту; тарихи дерек; педагогтің кәсіби дамуы.

Gulzhamal Zhorayeva

Associate Professor, Candidate of Historical Sciences

International Kazakh-Turkish University named Khoja Ahmed Yasawi
research teacher, history teacher

E-mail: gulzhamal.zhoraeva@ayu.edu.kz

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9737-8770>

INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN HISTORY TEACHING AND PROFESSIONAL TEACHER DEVELOPMENT

Abstract

The purpose of this article is to systematize the didactic potential of innovative technologies used in history teaching and to analyze their impact on teachers' professional development. The study is theoretical and methodological in nature and is based on a content analysis of scholarly works devoted to pedagogical technologies. Critical thinking strategies, debates, project-based

learning, interactive maps, digital platforms, virtual reality, digital libraries, and archives are compared in terms of learning objectives, teacher activities, and expected learning outcomes.

The study reveals that the increasing volume of historical information in the digital environment necessitates the development of students' critical approaches to sources, as well as their ability to distinguish reliable information from misinformation, compare evidence, and draw well-reasoned conclusions. The effectiveness of an innovative technology depends not on its novelty but on its alignment with lesson objectives, its capacity to facilitate systematic work with historical sources, and its provision of reflection and feedback.

The proposed model enables teachers to select technologies by considering lesson objectives, source types, student activities, and assessment criteria. Furthermore, the article substantiates the need for teachers to evaluate digital resources from a pedagogical perspective, integrate them appropriately into the educational process, assess their accumulated experience, and improve their practices within professional communities. This contributes to teachers' continuous professional development. The practical significance of the article lies in its recommendations for planning history lessons, developing students' media literacy, and continuously enhancing teachers' digital, research, and methodological competencies.

Keywords: history teaching methodology; innovative technology; digital resource; critical thinking; project-based learning; historical source; teacher professional development.

Жораева Гулжамал

ассоциированный профессор, кандидат исторических наук

Международного казахско-турецкого университета имени Ходжи Ахмеда Ясави

педагог-исследователь, учитель истории

E-mail: gulzhamal.zhoraeva@ayu.edu.kz

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9737-8770>

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРЕПОДАВАНИИ ИСТОРИИ И ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГА

Аннотация

Цель статьи — систематизировать дидактические возможности инновационных технологий, применяемых в преподавании истории, и проанализировать их влияние на профессиональное развитие педагога. Исследование носит теоретико-методический характер и основано на содержательном анализе научных трудов, посвящённых педагогическим технологиям. Методы развития критического мышления, дебаты, проектное обучение, интерактивные карты, цифровые платформы, виртуальная реальность, цифровые библиотеки и архивы сопоставлены с точки зрения целей обучения, деятельности учителя и ожидаемых результатов.

В ходе исследования установлено, что увеличение объёма исторической информации в цифровой среде обуславливает необходимость формирования у учащихся критического отношения к источникам, умений различать достоверную и ложную информацию, сопоставлять сведения и делать аргументированные выводы. Эффективность инновационной технологии зависит не от её новизны, а от соответствия целям урока, организации системной работы с историческими источниками, обеспечения рефлексии и обратной связи.

Предложенная модель позволяет выбирать технологии с учётом цели урока, вида источника, деятельности учащихся и критериев оценивания. Кроме того, обоснована необходимость педагогического анализа цифровых ресурсов, их целесообразного включения в образовательный процесс, оценки накопленного опыта и его совершенствования в профессиональном сообществе. Это обеспечивает непрерывность профессионального развития учителя. Практическая значимость статьи заключается в представлении рекомендаций, направленных на планирование уроков истории, развитие медиаграмотности

учащихся и постоянное совершенствование цифровых, исследовательских и методических компетенций педагога.

Ключевые слова: методика преподавания истории; инновационная технология; цифровой ресурс; критическое мышление; проектное обучение; исторический источник; профессиональное развитие педагога.

Güljamal Jorayeva

Associate Professor, doçent,

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Kazak-Türk Üniversitesi

araştırmacı-öğretmen, tarih öğretmeni

E-mail: gulzhamal.zhoraeva@ayu.edu.kz

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9737-8770>

TARİH ÖĞRETİMİNDE YENİLİKÇİ TEKNOLOJİLER VE ÖĞRETMENİN MESLEKİ GELİŞİMİ

Özet

Makalenin amacı, tarih öğretiminde kullanılan yenilikçi teknolojilerin didaktik olanaklarını sistemleştirmek ve bu teknolojilerin öğretmen mesleki gelişimi üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma, kuramsal ve yöntemsel bir nitelik taşımakta olup pedagojik teknolojilere ilişkin bilimsel çalışmaların içerik analizine dayanmaktadır. Eleştirel düşünme yöntemleri, münazara, proje tabanlı öğrenme, etkileşimli haritalar, dijital platformlar, sanal gerçeklik, dijital kütüphaneler ve arşivler; öğrenme hedefleri, öğretmen etkinlikleri ve beklenen öğrenme çıktıları açısından karşılaştırılmıştır.

Araştırma sonucunda, dijital ortamda tarihî bilgi miktarının artmasının öğrencilerde kaynaklara eleştirel yaklaşma, güvenilir bilgi ile yanlış bilgiyi ayırt etme, bilgileri karşılaştırma ve gerekçeli sonuçlara ulaşma becerilerinin geliştirilmesini gerekli kıldığı belirlenmiştir. Yenilikçi bir teknolojinin etkililiği, onun yeni olmasından ziyade ders hedeflerine uygunluğuna, tarihî kaynaklarla sistemli çalışmayı düzenlemesine, yansıtma ve geri bildirim süreçlerini sağlamasına bağlıdır.

Önerilen model, teknolojilerin dersin amacı, kaynak türü, öğrenci etkinlikleri ve değerlendirme ölçütleri dikkate alınarak seçilmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca dijital kaynakların pedagojik açıdan değerlendirilmesi, eğitim sürecine uygun biçimde dâhil edilmesi, edinilen deneyimin analiz edilmesi ve mesleki topluluk içinde geliştirilmesi gerekliliği temellendirilmiştir. Bu yaklaşım, öğretmenin mesleki gelişiminin sürekliliğini sağlamaktadır. Makalenin uygulamaya yönelik önemi; tarih derslerinin planlanmasına, öğrencilerin medya okuryazarlığının geliştirilmesine ve öğretmenin dijital, araştırma ve yöntemsel yeterliklerinin sürekli iyileştirilmesine yönelik öneriler sunmasından kaynaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: tarih öğretimi metodolojisi; yenilikçi teknoloji; dijital kaynak; eleştirel düşünme; proje tabanlı öğrenme; tarihî kaynak; öğretmenin mesleki gelişimi.

Кіріспе.

Қазіргі таңда қоғамның түрлі салаларына цифрлық технологиялардың элементтері бірінен соң екіншісі біртіндеп дамып келе жатыр. Сол салалардың бірі, әрі маңыздысы-білім беру саласы. Ондаған жылдар бойы тарих сабағын оқытудың дәстүрлі әдістері мен тәсілдері табысты түрде өзінің оң нәтижелерін беріп келген. **Тарих сабағындағы инновациялық технологиялар** – білімгерлердің тарихи білімді дайын күйінде қабылдауымен шектелмей, тарихи деректерді өздігінен іздеуіне, салыстыруына, талдауына және дәлелді қорытынды жасауына мүмкіндік беретін заманауи оқыту әдістері мен цифрлық құралдар жиынтығы.

Білім беру үдерісінде тарих пәнін оқытудың тиімділігін арттыру үшін инновациялық технологияларды жүйелі әрі мақсатты қолдану маңызды. Интерактивті карталар мен тарихи уақыт сызықтары тарихи оқиғалардың кеңістіктік және хронологиялық байланыстарын көрнекі түрде түсіндіруге мүмкіндік береді. Цифрлық архивтер мен кітапханалар

оқушылардың түпнұсқа құжаттармен, жазба деректермен және ғылыми еңбектермен жұмыс істеу аясын кеңейтеді. Ал мультимедиялық презентациялар мен бейнематериалдар тарихи құбылыстардың мазмұнын бейнелік және дыбыстық ақпарат арқылы тереңірек меңгеруге жағдай жасайды. Виртуалды музейлер мен 3D экскурсиялар тарихи-мәдени мұранысандарымен қашықтан танысуға және оқушылардың пәнге деген танымдық қызығушылығын арттыруға ықпал етеді.

Жобалық және проблемалық оқыту технологиялары білім алушыларды тарихи мәселелерді өздігінен зерттеуге, болжам ұсынуға, дәлелдер жинауға және негізделген қорытынды жасауға бағыттайды. Дебат, пікірталас және рөлдік ойындар барысында оқушылар әртүрлі тарихи көзқарастарды қарастырып, өз ұстанымдарын дәйектер арқылы қорғауға үйренеді. Тарихи деректерді салыстырмалы талдау жазбаша, ауызша және визуалды дереккөздердің мазмұнын, авторлық ұстанымын, пайда болу жағдайын және шынайылық деңгейін анықтауға мүмкіндік береді. Онлайн тестілер, викториналар және білім беру платформалары оқушылардың білімін жедел бағалауға, жеке ілгерілеуін бақылауға және уақтылы кері байланыс беруге жағдай жасайды.

Виртуалды және толықтырылған шындық құралдары тарихи кеңістікті модельдеу арқылы оқушылардың өткен дәуірлер туралы түсінігін кеңейтіп, оқу материалын тәжірибелік тұрғыдан қабылдауына ықпал етеді. Сонымен қатар жасанды интеллект мүмкіндіктерін пайдалану тарихи ақпаратты іздеу, жүйелеу, мәтіндерді салыстыру және зерттеу тапсырмаларын әзірлеу үдерістерін жетілдіреді. Алайда жасанды интеллект ұсынған ақпарат міндетті түрде тарихи деректермен салыстырылып, оның дәлдігі мен сенімділігі мұғалімнің жетекшілігімен тексерілуі тиіс. Осы технологияларды өзара сабақтастықта және оқу мақсатына сәйкес қолдану оқушылардың тарихи ойлауын, цифрлық сауаттылығын, зерттеушілік қабілетін және сыни талдау дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Цифрлық технологиялар тарих ғылымының өзіндік ішкі құрылымдық ерекшеліктеріне сәйкес келе отырып, білімгердің тарихи процестерді ұғынуына және тарихи білімінің артуына бірқатар оң нәтиже беретін тұстары басым екендігін соңғы жылдардағы әдіскер-тарихшы зерттеушілердің ғылыми ізденістері дәлелдеп беріп отыр. Атап айтар болсақ, Қазақстан тарихындағы кейбір тарихи оқиғаларды бейнелер арқылы, суреттердің көмегімен сол ғасырда және сол дәуірдің материалдық және рухани мәдениет деңгейі мен халқының әлеуметтік-күнделікті тұрмыс тіршілігін өз көзімен көре алу мүмкіндіктерін бейнедерістерді дидактикалық құрал ретінде қамтамасыз ете алса, подкаст сол отандық тарихтың жарқын бейнелерін сезіне білуге, эмоциялар мен тарихи эмпатияны нығайтуға дидактикалық тұрғыдан жағдай жасайды. Сол үшін де зерттеу мәселесі болып табылатын тарих пәнін оқытудағы инновациялық технологиялар мен бейнедерістерді қолдану әдістемесін жан-жақты талдау арқылы, осы бағыттағы ғылыми зерттеу жұмыстарын жүргізу өзінің өзектілігін анықтай түседі.

Қоғам трансформацияланды және бірте-бірте өзгерістерге ұшырады. қоғамдағы адамзат қауымы өзіне қажетті мағлұматтарды цифрлық технологиялардың көмегімен алуға дағдыланып бітті. Міне, осындай өзгерістер мен құбылулар ғасырында оқу үдерісіндегі білім іздену процестерін оқушылардың мәліметтерді тұтынуға үйренген ортасына сәйкес келетін білім беру кеңістігін құрудың сұранысы шыға бастады. Аталмыш қоғамдық талаптар мен сұраныстардың шығуына байланысты қазақстандық білім беру кеңістігіндегі шынайылықты ескере отырып, тарих пәнін оқытуда инновациялық технологияларды қолдану әдістемесі мәселесі төңірегінде көп қырлы іздену жұмыстарын жүргізудің көкейтестілігін айқындай түседі.

Қазақстан Республикасының соңғы жылдардағы мемлекетті дамытудың тұжырымдамалары мен білім беру саласындағы саясаты-өз Отанының тағдырына бей-жай қарамайтын және сыни ойлау құзыреттіліктері қалыптасқан болашақ ұрпақты өсіріп, қалыптастырып шығаруды мақсат тұтатындығын аңғартады. Осы бағытта ҚР Жаңартылған мазмұндағы білім беру бағдарламасы [1] мен «Рухани жаңғыру» жобалары [2] тынбай өз мақсатындағы іс-әрекеттерді жүзеге асырумен келеді. Мемлекеттік осы бағыттағы саяси

бағдарламалары мен идеологиясын жүзеге асыруда Тарих сабағының алар орны өте ерекше. Атап айтар болсақ, сабақта сапалы медиа контентті пайдалану және подкасттармен жұмыс жасауда оқушылардың Отан тарихының түрлі кезеңдеріндегі тарихи оқиғаларды тарихи деректермен сәйкестендіруге үйрету, білімгерлердің ұлттық санасы мен ұлттық кодын жаңғыру сияқты мүмкіндіктері зерттеу мәселесі болып табылатын Қазақстан тарихын оқытуда подкаст пен бейнедәрістерді қолдану әдістемесі тақырыбын қазір де өзекті ете түседі және осы бағытта іздену жұмыстарын ұйымдастыруды қажет етеді.

Қазіргі білім беру жүйесінде тарих сабағы оқушыға оқиғалар мен даталарды меңгертумен шектелмейді. Пәннің мазмұны тарихи деректі түсіндіруді, себеп пен салдарды ажыратуды, түрлі көзқарастарды салыстыруды және дәлелді қорытынды жасауды талап етеді. Сондықтан сабақта қолданылатын технология оқушыны дайын ақпаратты қабылдаушы емес, тарихи мәселені зерттеуші тұлға ретінде әрекет етуге бағыттауы қажет.

Педагогикалық технологияны оқыту мақсатына жеткізетін өзара байланысты әрекеттер жүйесі ретінде қарастырған жөн. В. П. Беспалько технологияның нәтижені алдын ала жобалау және оқу үдерісін жүйелі ұйымдастыру қызметіне назар аударады [3]. М. М. Жанпейісова модульдік оқытуда оқушының белсенді әрекеті мен кезеңдік жұмысын алдыңғы орынға қояды [4]. Ал технологиялық, педагогикалық және пәндік білімнің бірлігі туралы тұжырымдамасы цифрлық құралды пән мазмұны мен оқыту әдісінен бөлек қарастыруға болмайтынын көрсетеді. Бұл ұстанымдар тарих сабағында инновацияны құралдар тізімі ретінде емес, мақсат, мазмұн, әрекет және бағалау бірлігі ретінде қолданудың маңызын айқындайды.

Зерттеу мәселесі инновациялық әдістерді қолданудың өзі автоматты түрде сапалы нәтиже бермейтіндігімен байланысты. Цифрлық платформа немесе виртуалды көрініс оқушы назарын аударуы мүмкін, бірақ тарихи деректі талдау тапсырмасы, түсіндіру сұрағы және бағалау өлшемі болмаса, оқу әрекеті үстірт деңгейде қалады. Осыған байланысты мақаланың мақсаты — тарих пәнінде қолданылатын инновациялық технологиялардың дидактикалық мүмкіндіктерін жүйелеу және оларды педагогтің кәсіби даму міндеттерімен байланыстыру.

Мақсатқа жету үшін мына міндеттер белгіленді: инновациялық технологияларды тарих сабағының оқу мақсаттары бойынша топтастыру; әр технологияны қолданудағы мұғалім мен оқушы әрекетін анықтау; цифрлық оқытудың шектеулері мен тәуекелдерін көрсету; сабақ жоспарлауға арналған практикалық ұсыныстар ұсыну.

Зерттеу материалдары мен әдістері

Зерттеу материалы ретінде тарихты оқыту әдістемесіне, инновациялық педагогикалық технологияларға, цифрлық білім беру ресурстарына және педагогтің кәсіби дамуына арналған отандық және шетелдік ғылыми еңбектер пайдаланылды. Сонымен қатар тарих сабақтарында қолданылатын интерактивті карталар, тарихи уақыт сызықтары, цифрлық архивтер мен кітапханалар, мультимедиялық материалдар, виртуалды музейлер, 3D экскурсиялар, онлайн тестілер, білім беру платформалары, виртуалды және толықтырылған шындық құралдары зерттеу нысаны ретінде қарастырылды. Жобалық және проблемалық оқыту, дебат, пікірталас, рөлдік ойындар, тарихи деректерді салыстырмалы талдау және жасанды интеллект [5] мүмкіндіктерін пайдалану тәжірибелеріне де назар аударылды.

Зерттеу теориялық-әдістемелік сипатта жүргізілді. Негізгі әдіс ретінде ғылыми әдебиеттерге мазмұндық талдау қолданылып, инновациялық технологиялардың тарихты оқытудағы дидактикалық мүмкіндіктері анықталды. Салыстырмалы талдау әдісі арқылы дәстүрлі және инновациялық оқыту тәсілдерінің ерекшеліктері, артықшылықтары мен шектеулері сараланды. Жүйелеу және жіктеу әдістері инновациялық технологияларды атқаратын қызметіне қарай ақпараттық, интерактивті, зерттеушілік, жобалық және иммерсивті құралдар топтарына бөлуге мүмкіндік берді. Сондай-ақ жинақтау, сипаттау, түсіндіру және педагогикалық модельдеу әдістері пайдаланылды.

Инновациялық технологиялардың тиімділігі бірнеше өлшем бойынша бағаланды: оқу мақсатына сәйкестігі, тарихи деректермен жұмысты ұйымдастыру мүмкіндігі, оқушылардың танымдық белсенділігіне ықпалы, сыни және тарихи ойлауды дамытуы, кері байланыс пен

бағалауды қамтамасыз етуі және мұғалімнің кәсіби құзыреттерін жетілдіруге әсері. Цифрлық ресурстарды талдау кезінде олардың ғылыми сенімділігі, мазмұн сапасы, қолжетімділігі, интерактивтілігі және білім беру үдерісінде [6] қолдану қауіпсіздігі ескерілді.

Зерттеу үш кезең бойынша жүзеге асырылды. Бірінші кезеңде тақырыпқа қатысты ғылыми әдебиеттер мен цифрлық білім беру ресурстары іріктелді. Екінші кезеңде инновациялық технологиялардың тарих сабағында қолданылу бағыттары белгіленіп, олардың дидактикалық мүмкіндіктері салыстырылды. Үшінші кезеңде алынған нәтижелер жинақталып, технологияны сабақ мақсаты, тарихи дерек түрі, оқушы әрекеті және бағалау өлшемдері негізінде таңдауға арналған әдістемелік ұсыныстар әзірленді.

Мақалада келтірілген тұжырымдар эксперименттік статистикаға емес, теориялық еңбектерді талдауға және мектептегі тарих сабағын жоспарлау логикасына негізделеді. Сондықтан ұсыныстарды нақты сыныптың жас ерекшелігіне, оқу бағдарламасына, техникалық жағдайына және білім алушылардың дайындық деңгейіне бейімдеу қажет.

Нәтижелер және талқылау

Талдау тарих сабағындағы инновациялық технологияларды олардың негізгі дидактикалық қызметі бойынша бес топқа біріктіруге болатынын көрсетті: тарихи мәселені талдау; пікірді дәлелдеу; кеңістік пен уақытты түсіндіру; зерттеу өнімін әзірлеу; оқу нәтижесін жедел тексеру. Бір құрал бірнеше қызмет атқаруы мүмкін, алайда мұғалім сабақ жоспарын жасағанда оның басым қызметін нақтылауы тиіс.

Технология	Оқу мақсаты	Оқушы әрекеті	Бағалау тәсілі
Сын тұрғысынан ойлау	Себеп-салдарды және көзқарастарды талдау	Деректі салыстырады, сұрақ қояды, қорытынды жасайды	Дәлел сапасы мен дерекке сүйену
Дебат және пікірталас	Тарихи ұстанымды дәлелдеу	Аргумент құрады, қарсы пікірге жауап береді	Аргумент, дәлел және сөйлеу мәдениеті
Интерактивті карта мен уақыт сызығы	Оқиғаның кеңістік-уақыт байланысын түсіндіру	Нысандарды белгілейді, өзгерісті кезеңдер бойынша түсіндіреді	Дәлдік және байланыстарды түсіндіру
Жобалық оқыту	Зерттеу сұрағына жауап беретін өнім әзірлеу	Ақпарат іздейді, деректі іріктейді, нәтижені ұсынады	Үдеріс, дереккөз және дайын өнім
Онлайн викторина мен жаттығу	Білімді жедел тексеру және бекіту	Жауап береді, қатесін түзетеді	Жедел кері байланыс және қате талдауы
AR және VR құралдары	Тарихи орта туралы кеңістіктік түсінік қалыптастыру	Виртуалды нысанды бақылайды, дерекпен салыстырады	Бақылау жазбасы және дәлелді түсіндіру

1-кесте Тарих сабағындағы технологияларды оқу мақсатына сәйкестендіру

Сын тұрғысынан ойлау және тарихи деректі талдау

Тарих пәнін оқытудағы маңызды міндеттердің бірі – білім алушылардың сын тұрғысынан ойлау және тарихи деректерді ғылыми негізде талдау дағдыларын қалыптастыру. Сын тұрғысынан ойлау тарихи ақпаратты дайын күйінде қабылдауды емес, оның мазмұнын зерделеуді, дәлелдердің сенімділігін бағалауды, әртүрлі көзқарастарды салыстыруды және

деректер негізінде қорытынды жасауды көздейді. Сондықтан тарих сабағында оқушы белгілі бір оқиғаның мазмұнын меңгерумен қатар, тарихи білімнің қалай қалыптасатынын және өткен кезең туралы тұжырымдардың қандай деректерге сүйенетінін түсінуі қажет. С. Уайнбург тарихи ойлауды деректің авторын анықтау, оның пайда болу жағдайын түсіну және әртүрлі деректердегі ақпаратты өзара салыстыру әрекеттерімен байланыстырады [7].

Тарихи деректі талдау бірнеше өзара сабақтас кезеңнен тұрады. Бірінші кезеңде деректің түрі, авторы, жасалған уақыты мен орны анықталады. Екінші кезеңде деректің пайда болу мақсаты, тарихи жағдайы, кімге арналғаны және автордың қоғамдық-саяси ұстанымы қарастырылады. Үшінші кезеңде деректің негізгі мазмұны, ондағы басты идеялар, ұғымдар, фактілер мен дәлелдер ажыратылады. Одан кейін алынған мәліметтер басқа жазбаша, ауызша, статистикалық немесе визуалды деректермен салыстырылады. Соңғы кезеңде деректің сенімділігі, ақпараттық мүмкіндігі мен шектеулері бағаланып, зерттеу сұрағына сәйкес дәлелді қорытынды жасалады. Мұндай жұмыс тарихи маңыздылықты, себеп пен салдарды, өзгеріс пен сабақтастықты және тарихи көзқарастардың ерекшеліктерін анықтауға [5] мүмкіндік береді.

Тарих сабағында бір оқиғаға қатысты мазмұны мен авторлық ұстанымы әртүрлі бірнеше деректі қатар қолдану тиімді. Мысалы, ресми құжат, мерзімді баспасөз материалы, қатысушының естелігі, фотосурет және кейінгі ғылыми зерттеу бір оқиға туралы әртүрлі мәлімет беруі мүмкін. Оқушылар осы материалдарды салыстыру барысында авторлардың мақсаттарын, пікірлеріндегі ұқсастықтар мен айырмашылықтарды, сондай-ақ келтірілген дәлелдердің негізділігін анықтайды. Бұл әдіс тарихи оқиғалардың бір ғана түсіндірмемен шектелмейтінін ұғындырып, білім алушыны өз тұжырымын деректер арқылы дәлелдеуге үйретеді. Құжаттарға негізделген оқыту оқушылардың тарихи ойлауымен бірге оқу сауаттылығын, дәлел құрастыру және қарама-қайшы ақпараттарды үйлестіру [6] қабілетін дамытады.

Цифрлық ортада тарихи деректерді сын тұрғысынан талдаудың маңызы одан әрі арта түседі. Өйткені интернет ресурстарында ғылыми мәліметтермен қатар авторы белгісіз, мазмұны бұрмаланған немесе жалған ақпараттар да кездеседі. Осыған байланысты оқушылар цифрлық материалдың авторын, жарияланған уақытын, платформаның беделін, пайдаланылған сілтемелерді және ақпараттың басқа дереккөздермен сәйкестігін тексеруі тиіс. Фотосуреттер мен бейнематериалдарды талдау кезінде олардың түпнұсқалығы, түсірілген уақыты, өңделу ықтималдығы және қандай контексте ұсынылғаны ескеріледі. Жасанды интеллект жасаған мәтіндер де ғылыми әдебиеттермен және түпнұсқа тарихи құжаттармен міндетті түрде салыстырылуы қажет.

Сын тұрғысынан ойлау стратегиялары оқушының тарихи ақпаратты тек қайталауына емес, деректің авторын, жасалу мақсатын, контекстін және сенімділік дәрежесін талдауына жағдай жасайды. Бұл үдерісте мұғалім дайын ақпаратты жеткізуші ғана емес, тарихи зерттеуді ұйымдастырушы және оқушының талдау әрекетіне бағыт беруші қызметін атқарады. Мұғалім проблемалық сұрақтар ұсынып, әртүрлі деректерді іріктейді, оларды бағалау өлшемдерін түсіндіреді және оқушылардың пікірлерін дәлелдеуіне жағдай жасайды. Сабақ барысында «Деректің авторы кім?», «Ол қандай мақсатпен жасалған?», «Автордың көзқарасына қандай жағдайлар әсер етті?», «Ақпаратты басқа деректер растай ма?», «Деректің қандай мүмкіндігі мен шектеуі бар?» [8] деген сұрақтарды жүйелі пайдалану маңызды. Нәтижесінде білім алушылар тарихи ақпаратты саналы қабылдауға, деректердің сенімділігін анықтауға, балама пікірлерді құрметтеуге және ғылыми негізделген қорытынды жасауға дағдыланады.

Бұл технологияның нәтижесі оқушы пікірінің көптігімен емес, пікірдің дәлелмен байланысуымен өлшенеді. Сондықтан бағалау өлшемдерінде тарихи ұғымды орынды қолдану, дерекке сілтеме жасау, себеп пен салдарды ажырату және қорытындының тарихи жақтары қамтылуы тиіс.

Дебат және пікірталас

Дебат тарихи тұлғалар мен оқиғаларға берілген қарама-қайшы бағаларды түсіндіруге көмектеседі. Ол үшін тақырып пікірталас тудыратын, бірақ оқу бағдарламасының мазмұнына сай зерттеу сұрағы түрінде қойылады. Оқушылар ұстанымын алдын ала берілген деректермен негіздеп, қарсы тараптың дәлеліне жауап береді. Бұл жұмыс тарихи эмпатияны қазіргі өлшемдерді өткен кезеңге тікелей көшірумен шатастырмауға үйретеді.

Мұғалім пікірталасты ұйымдастырғанда дереккөздердің теңгерімді берілуін, уақыттың бөлінуін және академиялық әдепті қадағалайды. Бағалау жеңген тарапты анықтауға емес, дәлелдің сапасына, қарсы пікірді түсінуіне және деректі дұрыс қолдануына негізделеді.

Интерактивті карталар және цифрлық ресурстар

Қазіргі тарих сабағында интерактивті карталар мен цифрлық ресурстарды қолдану тарихи оқиғаларды кеңістік және уақыт тұрғысынан кешенді қарастыруға мүмкіндік береді. Интерактивті карталар арқылы мемлекеттер аумағының өзгеруін, халықтардың қоныс аудару бағыттарын, әскери жорықтарды, сауда жолдарын және саяси үдерістердің географиялық ерекшеліктерін көрсетуге болады. Картадағы нысандарды тарихи уақыт сызығымен байланыстыру білім алушылардың оқиғалардың кезеңдерін, өзара сабақтастығын, себептері мен салдарын терең түсінуіне жағдай жасайды [9]. Мұндай көрнекі құралдар тарихи кеңістік туралы түсінікті қалыптастырып қана қоймай, оқушылардың ақпаратты салыстыру, талдау және қорытындылау қабілеттерін де дамытады.

Цифрлық архивтер мен кітапханалар тарихты деректер негізінде оқыту мүмкіндігін кеңейтеді. Олардың қорларында ұсынылған ресми құжаттар, қолжазбалар, мерзімді баспасөз материалдары, фотосуреттер, карталар, статистикалық мәліметтер және ғылыми еңбектер оқушылардың зерттеушілік жұмысын ұйымдастыруға негіз болады. Мұғалім цифрлық архив материалдарын іріктеу кезінде олардың түпнұсқалығын, ғылыми сенімділігін, оқушының жас ерекшелігіне сәйкестігін және сабақ мақсатына қатыстылығын ескеруі тиіс. Білімгерлер деректің авторын, жасалған уақытын, пайда болу мақсатын және тарихи контекстін анықтап, ондағы мәліметтерді өзге дереккөздермен салыстыру арқылы дәлелді тұжырым жасайды.

Мультимедиялық презентациялар мен бейнематериалдар мәтіндік, визуалды және дыбыстық ақпаратты өзара байланыстырып, күрделі тарихи құбылыстарды түсіндіруді жеңілдетеді [10]. Дегенмен олар сабақта ақпаратты жай көрсету құралы ретінде емес, проблемалық сұрақтар қоюға, деректерді талдауға және пікірталас ұйымдастыруға арналған дидактикалық ресурс ретінде қолданылуы қажет. Бейнематериалдарды қарау барысында оқушылар оның авторлық ұстанымын, ақпараттың берілу тәсілін, пайдаланылған дәлелдерді және тарихи шынайылығын бағалауы тиіс.

Виртуалды музейлер мен 3D экскурсиялар тарихи-мәдени мұра нысандарын қашықтан зерттеуге мүмкіндік береді. Білім алушылар музей экспонаттарын, археологиялық ескерткіштерді, сәулет нысандарын және тарихи орындарды виртуалды кеңістікте қарастырып, олардың ерекшеліктерін сипаттай алады. Виртуалды және толықтырылған шындық құралдары тарихи ортаны модельдеу арқылы өткен дәуірлер туралы кеңістіктік [11] түсінікті қалыптастырады. Алайда, мұндай технологиялар тарихи шындықты толық алмастырмайды, сондықтан виртуалды бейнелер түпнұсқа деректермен және ғылыми зерттеулермен бірге қарастырылуы керек.

Интерактивті карталар мен цифрлық ресурстар жобалық және проблемалық оқытуды ұйымдастыруда да маңызды орын алады. Оқушылар цифрлық материалдарға сүйене отырып тарихи мәселені зерттейді, болжам ұсынады, деректер жинайды, интерактивті карта немесе виртуалды көрме әзірлейді және зерттеу нәтижесін қорғайды. Дебат, пікірталас пен рөлдік ойындарда цифрлық архивтерден алынған материалдарды пайдалану білім алушылардың өз ұстанымдарын нақты дәлелдермен негіздеуіне мүмкіндік береді. Өртүрлі тарихи деректерді салыстырмалы талдау кезінде олардың мазмұны, авторлық көзқарасы, пайда болу жағдайы, сенімділігі мен ақпараттық шектеулері анықталады.

Онлайн тестілер, викториналар және білім беру платформалары оқу нәтижелерін жедел бағалауға, оқушының жеке ілгерілеуін бақылауға және дер кезінде кері байланыс беруге

жағдай жасайды. Оларды тек фактілерді есте сақтау деңгейін анықтау үшін емес, карталарды оқу, тарихи деректерді салыстыру, себеп-салдарлық байланыстарды белгілеу және дәлелді жауап құрастыру дағдыларын бағалау мақсатында [12] қолдану маңызды. Цифрлық платформалар оқыту материалдарын жүйелеуге, бірлескен тапсырмаларды орындауға және мұғалім мен оқушы арасындағы байланысты қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Жасанды интеллект мүмкіндіктерін тарихи ақпаратты іздеу, тақырып бойынша материалдарды жүйелеу, мәтіндерді салыстыру, зерттеу сұрақтарын әзірлеу және жеке оқу тапсырмаларын құрастыру барысында пайдалануға болады. Сонымен бірге жасанды интеллект жасаған мазмұнда фактілік қателер, біржақты пікірлер немесе ойдан құрастырылған деректер кездесуі ықтимал. Сондықтан мұндай ақпараттың авторы мен бастапқы дереккөзі тексеріліп, ол ғылыми әдебиеттермен, архив құжаттарымен және сенімді цифрлық ресурстармен салыстырылуы тиіс.

Осылайша, интерактивті карталар мен цифрлық ресурстарды жүйелі және мақсатты қолдану тарих сабағының көрнекілігін арттырып қана қоймай, білім алушылардың тарихи ойлауын, цифрлық сауаттылығын [13], дерекпен жұмыс істеу мәдениетін және зерттеушілік қабілетін қалыптастырады. Олардың педагогикалық тиімділігі технологияның жаңалығына емес, оқу мақсатына сәйкестігіне, тарихи мазмұнның ғылыми дұрыстығына және оқушының белсенді танымдық әрекетін ұйымдастыру мүмкіндігіне байланысты.

М. Пренский цифрлық ортада өскен оқушылардың ақпаратпен әрекеттесу ерекшелігіне назар аударғанымен [14], жас ерекшелігі немесе цифрлық тәжірибе автоматты түрде ақпараттық сауаттылықты қамтамасыз етпейді. Мұғалім дереккөздің авторын, жарияланған уақытын, дәлел базасын және мазмұнның мақсатын тексеру алгоритмін жүйелі үйретуі қажет. Цифрлық ресурсты таңдауда дербес деректердің қорғалуы, жарнаманың болуы, тілдік қолжетімділік және интернет сапасы да ескеріледі.

Жобалық оқыту және зерттеу әрекеті

Жобалық оқыту оқушыға зерттеу сұрағын тұжырымдау, дерек жинау, ақпаратты іріктеу және нәтижені белгілі бір өнім түрінде ұсыну мүмкіндігін береді. Тарих сабағында жоба жергілікті тарихқа арналған цифрлық көрме, ауызша тарих сұхбаты, тақырыптық карта, шағын деректі бейне немесе тарихи ескерткіштің паспорты түрінде орындалуы мүмкін. Өнім түрі оқу мақсатына қызмет етуі және пайдаланылған дереккөздер көрсетілуі керек.

Жоба бірнеше кезеңге бөлінеді: мәселені анықтау, жоспарлау, дерек жинау, талдау, өнім әзірлеу, таныстыру және рефлексия [15]. Мұғалім әр кезеңде аралық кері байланыс береді. Қорытынды бағалау тек безендіруге емес, зерттеу сұрағына берілген жауапқа, дереккөздердің сапасына, талдау қисынына және авторлық үлестің айқындығына сүйенеді.

AR және VR құралдарын қолдану

Қосымша және виртуалды шындық құралдары тарихи ғимаратты, археологиялық нысанды немесе музей кеңістігін көлемді түрде қарауға мүмкіндік береді. Дегенмен виртуалды реконструкция тарихи шындықтың дәл көшірмесі емес, белгілі бір деректер мен авторлық шешімдерге негізделген модель екенін түсіндіру маңызды. Оқушы виртуалды көріністі жазба, археологиялық немесе бейнелік дерекпен салыстырып, қай элементтің дәлелге, қай элементтің болжамға негізделгенін анықтауы тиіс.

Мұндай құралдар қымбат жабдықты немесе тұрақты интернетті қажет етуі мүмкін. Сондықтан мұғалім балама тапсырманы алдын ала дайындап, технологияға қолжетімділігі шектеулі оқушының оқу нәтижесіне жетуіне тең мүмкіндік жасауы қажет.

Инновациялық технологиялар және педагогтің кәсіби дамуы

Инновациялық технологияны нәтижелі қолдану мұғалімнен үш білім саласын ұштастыруды талап етеді: тарих пәнінің мазмұнын, оқыту әдістемесін және технологиялық құралдың мүмкіндігін білу [16]. Бір құралды техникалық тұрғыдан меңгеру жеткіліксіз; мұғалім оның қандай оқу мақсатына сәйкес келетінін, қандай дерекпен жұмыс істеуге қолайлы екенін және нәтижені қалай бағалайтынын анықтай алуы керек.

Кәсіби даму қысқа мерзімді құрал үйренумен шектелмей, жоспарлау, сабақ өткізу, оқушы жұмысын талдау және тәсілді жетілдіру циклінде жүзеге асады. Әр сабақтан кейін

мұғалім төрт сұраққа жауап бере алады: технология оқу мақсатына жетуге көмектесті ме; оқушы қандай тарихи әрекет орындады; қандай қиындық байқалды; келесі сабақта нені өзгерту қажет. Осындай рефлексия тәжірибені дәлелге негіздеп жетілдіруге мүмкіндік береді.

Мектеп деңгейінде әріптестермен бірлескен сабақ жоспарлау, өзара бақылау, дайын цифрлық материалды сараптау және шағын әдістемелік зерттеу жүргізу тиімді. Бұл жұмыс технологияны жеке мұғалімнің қызығушылығы деңгейінде қалдырмай, пән бірлестігінің ортақ тәжірибесіне айналдырады.

Практикалық ұсыныстар

- Технологияны таңдауды платформадан емес, оқу мақсатынан бастау. Алдымен оқушы сабақ соңында қандай тарихи әрекет орындайтыны анықталады.
- Цифрлық тапсырмаға кемінде бір тарихи дерек пен оны талдауға арналған нақты сұрақ енгізу.
- Бағалау өлшемдерін тапсырмадан бұрын белгілеу және оларды оқушыға түсінікті тілмен ұсыну.
- Онлайн викторинаны қорытынды баға қоюдың жалғыз құралы емес, білімдегі олқылықты анықтайтын жедел кері байланыс ретінде пайдалану.
- Интернет немесе құрылғы қолжетімсіз болған жағдайда мазмұны тең балама тапсырма әзірлеу.
- Оқушыға цифрлық дереккөздің авторын, уақытын, мақсатын және сенімділігін тексеру алгоритмін үйрету.
- Сабақтан кейін оқушы жұмыстары мен кері байланысқа сүйеніп, қолданылған тәсілдің нәтижесін талдау.

Қорытынды.

Тарих пәнін оқытуда интерактивті карталар мен цифрлық ресурстарды жүйелі қолдану білім алушылардың тарихи оқиғаларды кеңістік және уақыт тұрғысынан кешенді түсінуіне мүмкіндік береді. Цифрлық архивтер мен кітапханалар, мультимедиялық материалдар, виртуалды музейлер, 3D экскурсиялар, онлайн платформалар, виртуалды және толықтырылған шындық құралдары тарихи ақпаратты көрнекі ұсынумен қатар, оқушылардың деректерді іздеу, салыстыру, талдау және бағалау әрекеттерін ұйымдастыруға жағдай жасайды. Бұл ресурстар тарих сабағын ақпаратты дайын күйінде меңгеруге негізделген дәстүрлі үлгіден зерттеушілік және шығармашылық әрекетке бағытталған оқыту үдерісіне айналдырады.

Инновациялық технологияларды жобалық және проблемалық оқыту, дебат, пікірталас, рөлдік ойындар және тарихи деректерді салыстырмалы талдау әдістерімен ұштастыру білімгерлердің танымдық белсенділігін арттырады. Осындай тапсырмалар барысында білім алушылар тарихи мәселені анықтауға, болжам ұсынуға, әртүрлі дереккөздерден дәлелдер жинауға және негізделген қорытынды жасауға үйренеді. Нәтижесінде олардың тарихи және сын тұрғысынан ойлау, цифрлық сауаттылық, коммуникация, ынтымақтастық пен зерттеушілік дағдылары қалыптасады.

Жасанды интеллект құралдары ақпаратты іздеу, жүйелеу, мәтіндерді салыстыру және жеке оқу тапсырмаларын әзірлеу мүмкіндіктерін кеңейтеді. Алайда олар ұсынған ақпараттың дәлдігі мен сенімділігі ғылыми әдебиеттер, архив құжаттары және басқа да түпнұсқа тарихи деректер арқылы міндетті түрде тексерілуі тиіс. Сондықтан цифрлық ортада мұғалімнің міндеті технологияны қолданумен ғана шектелмей, оқушыларға ақпарат көздерін бағалау, жалған мәліметтерді анықтау және академиялық адалдық қағидаларын сақтау жолдарын үйретуді де қамтиды.

Инновациялық құралдардың педагогикалық тиімділігі олардың санына немесе технологиялық жаңалығына емес, оқу мақсатына сәйкестігіне, тарихи мазмұнның ғылыми дұрыстығына және оқушының белсенді әрекетін ұйымдастыру мүмкіндігіне байланысты. Мұғалім цифрлық ресурсты таңдағанда білім алушылардың жас ерекшелігін, сабақтың мазмұнын, деректің сенімділігін, техникалық қолжетімділігін және күтілетін оқу нәтижелерін

ескеруі қажет [17]. Бұл педагогтен цифрлық, әдістемелік және зерттеушілік құзыреттерін үздіксіз жетілдіруді талап етеді.

Осылайша, интерактивті карталар мен цифрлық ресурстарды ғылыми-әдістемелік негізде қолдану тарихты оқыту сапасын арттырудың маңызды шарты болып табылады. Оларды дәстүрлі оқыту әдістерімен үйлестіріп, мақсатқа сай пайдалану тарихи білімді терең меңгерген, ақпаратқа сыни көзқараспен қарайтын, дәлелді пікір білдіре алатын және цифрлық ортада жауапты әрекет ететін тұлғаны қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Тарих пәніндегі инновациялық технологияның құндылығы оның жаңалығымен емес, оқушыны тарихи дерекпен мақсатты жұмыс істеуге тартуымен анықталады. Сын тұрғысынан ойлау стратегиялары деректі талдауға, дебат дәлелді пікір айтуға, интерактивті карта кеңістік пен уақыт байланысын түсіндіруге, жобалық оқыту зерттеу үдерісін ұйымдастыруға, ал цифрлық бағалау құралдары жедел кері байланыс беруге мүмкіндік береді.

Технологияны оқу мақсаты, дерек түрі, оқушы әрекеті және бағалау өлшемдерімен сәйкестендіру мұғалімнің әдістемелік шешімін негізді етеді. Сонымен бірге цифрлық теңсіздік, ақпараттың сенімділігі, дербес деректердің қорғалуы және мазмұнды үстірт қабылдау қаупі ескерілгенде ғана инновациялық тәсіл тұрақты оқу нәтижесіне қызмет етеді.

Педагогтің кәсіби дамуы жаңа платформаларды меңгерумен аяқталмайды. Ол сабақ нәтижесін жүйелі талдау, оқушы жұмысынан дәлел жинау, әріптестермен тәжірибе алмасу және әдістемелік шешімді қайта қарау арқылы жалғасады. Ұсынылған өлшемдер тарих мұғаліміне технологияны саналы таңдауға және оны пәннің зерттеушілік табиғатына сай қолдануға бағыт береді.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. ҚР Жаңартылған мазмұндағы білім беру бағдарламасы. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1700014873>
2. ҚР «Рухани жаңғыру» жобасы. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2100000050>
3. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. Москва: Педагогика, 1989. 192 с.
4. Жанпейісова М. М. Модульдік оқыту технологиясы оқушыны дамыту құралы ретінде. Алматы, 2002.
5. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің міндетін атқарушы. «Педагог» кәсіптік стандартын бекіту туралы: 2022 жылғы 15 желтоқсандағы № 500 бұйрық.
6. Қазақстан Республикасының «Педагог мәртебесі туралы» Заңы: 2019 жылғы 27 желтоқсандағы № 293-VI ҚРЗ.
7. Уайнберг С. Историческое мышление и другие противоестественные действия: построение будущего обучения прошлому. – Филадельфия: Издательство Темпл Университи Пресс, 2001.
8. Нұғыманова А. Н. Оқу үдерісіндегі инновациялық әдістер мен технологиялар. Ұстаздың кәсіби дамуы. 2021. № 2. 15–19 б.
9. Тұрлығұл Т.Т. Қазақстан тарихын оқытудың теориясы мен әдістемесі: оқу құралы. – Алматы: Қарасай, 2011. – 264 б.
10. Қырғызхан Г.А. Заманауи мектептің 5–7 сыныптарында Қазақстан тарихын оқытудағы цифрлық технологияларды қолданудың теориялық және практикалық мәселелері: философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған диссертация. – Алматы: Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, 2022. – 156 б.
11. Дузенова Л.М. Қазақстан тарихын оқытуда жаңа инновациялық технологияларды қолдану // Дулати Университеті Хабаршысы. – 2025. – № 1.
12. Ережепова Р.Г., Өтесова Г.Е., Табылдиева О.Д. Тарих пәнін оқытуда цифрлық технологиялар арқылы білім алушылардың тарихи ойлау дағдыларын дамыту // Есенов Научный журнал. – 2026. – № 2 (55).
13. Мустафина А.Х. Архивы Казахстана в условиях цифровой трансформации: тенденции и перспективы // Вестник КазНУ. Серия историческая. – 2026. – Т. 120. – № 1.
14. Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants. On the Horizon. 2001. Vol. 9, No. 5. P. 1–6.

15. Сапарбаев А. Тарихты оқыту әдістемесі. Алматы: Қазақ университеті, 2017.
16. Құрманалина Ш. Х., Мұқанова Б. Ж., Оспанова А. Т. Педагогтің кәсіби дамуы мен құзыреттілігі. Астана: Фолиант, 2014.
17. Әбеннова З. Ә. Инновациялық технологиялар арқылы оқушылардың танымдық қызығушылығын дамыту. Білім — Образование. 2020. № 4. 23–26 б.

REFERENCES:

1. Republic of Kazakhstan. Updated Curriculum of Education of the Republic of Kazakhstan. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1700014873>
2. Government of the Republic of Kazakhstan. Roadmap for the Transition of the “Rukhani Zhangyru” Programme to the Stage of National Modernization for 2021. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2100000050>
3. Bepalko, V.P. Slagaemye pedagogicheskoi tekhnologii. Moscow: Pedagogika, 1989. 192 p.
4. Zhanpeisova, M.M. Moduldik oqytu tekhnologiyasy oqushyny damytu quraly retinde. Almaty, 2002.
5. Acting Minister of Education of the Republic of Kazakhstan. On Approval of the Professional Standard “Teacher”. № 500 burik, 15 jeltoksan, 2022.
6. Republic of Kazakhstan. Law of the Republic of Kazakhstan “On the Status of a Teacher”. No. 293-VI LRK, dated December 27, 2019.
7. Wineburg, S. Historical Thinking and Other Unnatural Acts: Charting the Future of Teaching the Past. Philadelphia: Temple University Press. 2001.
8. Nugumanova, A.N. Oqu uderisindegi innovatsiyalyq adister men tekhnologiyalar. Ustazdyn kasibi damuy, 2. 2021. 15–19.
9. Turlygul, T.T. Qazaqstan tarikhyn oqytudyn teoriyasy men adistemesi. Almaty: Qarasai, 264 p. 2011.
10. Kyrgyzkhan, G.A. Zamanauı mekteptin 5–7 synptarynda Qazaqstan tarikhyn oqytudagy tsifrlyq tekhnologiyalardy qoldanudyn teoriyalyq zhane praktikalyq maseleleri. PhD dissertation. Almaty: Abai Kazakh National Pedagogical University, 156 p. 2022.
11. Duzenova, L.M. Qazaqstan tarikhyn oqytuda zhana innovatsiyalyq tekhnologiyalardy qoldanu. Dulaty University Bulletin, 1. 2025.
12. Yerezhepova, R.G., Utesova, G.E., Tabyldiyeva, O.D. Tarikh panin oqytuda tsifrlyq tekhnologiyalar arqyly bilim alushylardyn tarikhi oilau dagdylaryn damytu. Yessenov Science Journal, 2(55). 2026.
13. Mustafina, A.Kh. Archives of Kazakhstan in the Context of Digital Transformation: Trends and Prospects. Journal of History, 120 (1). 2026.
14. Prensky, M. Digital Natives, Digital Immigrants. On the Horizon, 9(5), 1–6. 2001.
15. Saparbayev, A. Tarikhty oqytu adistemesi. Almaty: Qazaq Universiteti. 2017.
16. Kurmanalina, Sh.Kh., Mukanova, B.Zh., & Ospanova, A.T. Pedagogtin kasibi damuy men quzyrettiligi. Astana: Foliant. 2014.
17. Abenova, Z.A. Innovatsiyalyq tekhnologiyalar arqyly oqushylardyn tanymdyq qyzygushylygyn damytu. Bilim-Obrazovanie, 4, 23–26. 2020.